

Westerwig Cioster 1608.

Ved Pastor HENR. LAURSEN, Vestervig.

VELBYRDIGE PEDER MUNK til Estvadgaard, som havde været Medlem af Formynderregeringen under Christian IV's Mindreaarighed, blev, da Kongen i 1596 selv overtog Styrelsen, udnævnt til Rigmarsk og fik Vestervig Kloster som Tjenestelen uden Afgift, kun forbeholdt Kongen sig al Told, Sise og Vrag, som faldt i Lenet. Ved Omreguleringen af Lenene i 1597 blev der paalagt ham en aarlig Afgift af 1000 Daler, som dog fra det følgende Aar nedsattes til 500 Daler. Lensbrevet forpligtede ham til paa egen Bekostning at holde Klosteret og Ladegaarden i god og forsvarlig Stand.

Efter 12 Aars Forløb nedlagde den da 74-aarige Mand Marskembedet og afstod Forleningen. Den 23. Juni 1608 fik Predbjørn Gyldenstjerne, Lensmand paa Bøvling, og Jacob Lykke, Lensmand paa Lund Gaard paa Mors, Befaling til snarest muligt at besigte Bygningerne paa Klosteret og Ladegaarden samt de til Klosteret hørende Skove og overlevere Klosteret med Inventarium og hvad andet der skulde efterlades paa Klosteret, til den ny Lensmand, Jørgen Lunge til Odden.

Denne Synsforretning, som her skal meddeles, er af særlig Interesse, fordi det drejer sig om de gamle Klosterbygninger. Borgegaardens Fløje er endnu de gamle Klosterlænger, og Avlsgaardens Bygninger for en stor Del de samme, som stod før Reformationen. Vi faar sandsynligvis ogsaa en Oplysning om Klosters alleældste Skikkelse. Det ejendommelige Forhold ved Vestfløjen, at det nederste Stokværk paa Vestsiden er Mur, medens det øverste og begge Stokværk paa østsiden er Bindingsværk, kan næppe forklares paa anden Maade, end at Klosteret fra først af kun har haft Øst- og Sydfløj, og at Klostergaarden mod Vest har været aflukket ved en Mur, som saa er indgaaet som Led i den senere - i det 15. Aarhundrede - opførte Vestfløj.

Wij effterschreffne, Predben Gyllenstiern till Wossborg oc Jacob Lycke thil Tannderup, giøre witterligt, att os er tilhendekomen it kong: mayz: vor allernaadigste herris opne breff oc befaling, daterit paa Kiøpnehauffins slott then 23 Junij sidst forleden, formellendes, att hans maytt: naadigste haffuer forlehent erlig oc welbiurdige mandt Jørgen Lunge til Odden, Westerwig chlosters lehen, som erlig oc welbiurdige mandt Peder Munck til Estuadgaardt hidt jndtil i forlening hafft haffuer. Thj beder hans maytt: os, oc fuldmagt giffuer, att wi med det forderligst¹ begiffuer os til forskreffne closter, oc det med dess tilligendess laadegaarde, huad bøgningen belanger, besigtiger oc siden leffuerer forskreffne Jørgen Lunge forskreffne kloster, med hues jnuentario der wdi findes, som bør att leffueris, giffuendes fra os beschreffuit, huorledes forskreffne closters bygninge forefindes, som wij wil andtsuare oc were bekientt, som samme hans mayz: befaling therom wider formeller. Saa haffuer wi nu wdj dag, som er then

20 Jullij, effter same kong: mayz: befaling weret her paa Westerwig forsamlet, oc for thet første, huad *jnuentarium* er belangendes, haffuer forskreffne Peder Munck fran sig til forskreffne Jørgen Lunge leffueret oc offuer andttordett, som er

Først rug 1 lest² 11 tønner, byg 2½ lester 15 tønner 5 skipper, haffre 296 tønner, oc huadt sæden belanger, haffuer Jørgen Lunge betallet forskreffne Peder Munck; dernest biuggryn ½ tønne, flesk 51 pundt³ 8 Mark, nødkjødt⁴ 2 kropper, faarkjødt 50 kropper, gaasskiødt 83 kropper, saltedt helt 2 tønner, saltet aal 1½ tønner, saltet huilling 1 tønne 5 sness; baysalt⁵ 1 lest 3 tønner, homel⁶ 4 tønner. Øl 2 lester 3 tønner, smør 2 tønner, søde oste 7 snes, sure oste 5½ snes; hamp 1½ pundt, hamppethuide⁷ 1½ pundt 4 mk. Wldgiørn⁸ 1½ pundt 8 mk. Wldt 2 pundt 8 mk. Wllengarn 22 mk. Sildgarn 6. Wdj *brøgerssit* 1 gamel brygpande⁹, som er meget gamel oc brøden, paa 14 tønner, 1 gamel brøgedel, som er wbrugelig, paa 5 tønner, weiget 4 lispundt, 4 ølkar, onde oc gode, 1 thapedraff¹⁰, 1 meelkar, 1 homelsij, 1 thragt, 1 øsse, 2 tønner til at haffue gier wdj, 2 tønner til att bere meel med, 2 stripper¹¹, 1 dreyger trouff¹², 20 kornsecke. Wdj *kielderen* 12 kar, onde oc gode, til at salte mad wdj, 13 knobstobe¹³, smaa oc store, 6 ølfadt at lige¹⁴ øl wdj, de 3 brugelig, de 3 vbrugelig, alle paa 31 tønner, 1 bissmer, 1 liden stolstang¹⁵, 1 gamel vbrugelig skipbund wegt. Wdj *køckenitt* 1 flesk kedel wog 12 pundt, 2 kiedel regnis wdj steden for 1 tønne kiedel, oc den enne er bøtt, weiger tilssamen 1½ pundt; 1 handt kedel, veiger 11 mark, 1 gamel forslet kedel paa 2 tønner romb, weger 1½ pundt, 3 kober gryder, den enne wbrugelig, 1 brandjern¹⁶ med 5 smaa kroge, 4 jldforcker, 1 threfoedt, 1 bradspid, 1 gamel rijst. *J melckhusset* 14 melckebytter, 4 stripper. Wdj *fadeborit* 4 thinfade, de 3 brugelig oc det ene vbrugelig, 5 thinterlercken, de 4 brugelig, det enne vbrugelig, 1 stor

¹ snarest muligt.

² 1 Læst var i Almindelighed 12 Tdr., men af Rug eller Byg 24 Tønder, af Havre 48 Tdr., 1 Tønne Korn eller Smør 144 Potter, Salt 176 Potter, Øl 120 Potter, Fisk 112 kg.

³ pund er Bismerpund = 24 Mark = c. 10 kg.

⁴ Oksekød.

⁵ raa Havsalt.

⁶ Humle.

⁷ Hampegarn.

⁸ tvundet Uldgarn.

⁹ Bryggekar.

¹⁰ efter Moth Mæskekar, efter Kalkar Tappekar, som ølet tappes i af det store Kar; i Besigtelsen 1610 kaldes det tapproff, Tappetrug.

¹¹ Trækar med Haandtag.

¹² Fejlskrift for deyen trouff, Dejgtrug.

¹³ Krus.

¹⁴ lægge.

¹⁵ Staalstang.

¹⁶ Jærnstativ til at sætte eller hænge Kogekar over Ilden paa.

gamel mesings mvlling¹⁷, 1 gamel vbrugelig fyrbecken, 6 smaa gamel vbrugelig messings liussestager, 1 rjffue jern. Sengekleder 1 gamel bøtt bolster dynne oc meget slet, 2 gamel bøtt oc forslitt dundynner, den enne aff sarduhs¹⁸ woer, den anden aff leretz woer, 2 gamel bøtt og forslitt hoffuetdyner aff bolster, som er mest vbrugelig, 6 smaa oc vnde wedmols¹⁹ dynner, 6 gamel forslæt wedmols hoffuet dynner, 40 smaa sengekleder, 10½ par gamel wedmols forslit lagen, 4 par gamel grouffue blorgarns lagen, 2 par liden hørgarns lagen, 1 gamel hørgarns borgestue dug, 1 gamel blorgarn skiuffuedug²⁰, 6 sma ynde forslitte puder vden woerdt. Wdj *fruerstuen* 2 gamel bencke dynner²¹, 2 skiuffuer, 3 skiuffuer wdj cameran, 8 sengesteder, 1 liden furskab²² wden laass. Wdj *smidien* 2 gamle belger, 1 smedesteed²³, 1 faarhammer, 1 sidehamer, 1 handhamer, 3 thenger.

Wdi *ladegaarden* 2 wogne, 2 plouge, 2 ploug-jern, 2 plougtister²⁴, 2 harffuer, 2 digespader, 1 hiøforck. Leffuendis queg 18 wedere, 54 faar, 30 lamb, 15 gamel suin, 26 grisser, 21 giess; enu 1 effuerttskib²⁵ widt hauffuet, 1 maalthønde med threj jerngiorde paa, som er skickett fra Kiøpnehauffn, 1 maal skieppe 1 kieste med closters breffue wdj, som findes registeret, effter en der wdj ribersal, medt Claus Diuriss haandt vnderscheffuet²⁶, saa oc thuene jordbøger paa Westerwig closters thilligendes gods oc thienner, som Peder Munch haffuer forseglit oc wuderskreffuit, och en arbeidz bog, paa hues²⁷ thiennerne dertil schal arbeide aarligen.

Thernest haffuer wij effter kong: mayz: befalling beesiet bøgningen paa forskreffne Westerwig kloster. Først wdj *borgegaarden* 1 lang steenhuss sønden paa gaarden 2 lofft²⁸ høig oc tagt medt thag. Findes meget bygfeldig paa bielckerne, oc en part aff hanbielckerne slet bortte, er ocsaa noget bøgfeldig paa lofften, thaget paa same huss er gandske ondt oc mangestedz hul igiemel, saa det kand regne ther igiemel, huelche wil medt første forbedris. Och findes salte kielderer och en ølkielder wnder then ene ende paa same huss²⁹. Enu ett huss østen i gaarden med then enne ende op til kiercken, er thagt medt thag oc muret aff grundt, med stegers oc nogle smaa kamerer oc kiellere wdi then ynderste partt, oc offuen til

med fruerstuen³⁰ oc nogle smaa kamerer medt ny lofft oc bielcker, Peder Munck beretter att haffue satt lige offuer fruerstuen, oc en part de andre bielcker er onde, saa oc en part aff hanbielckerne paa then offuerste lofft slet bortte, oc findes der 2 sparer slet synder oc satt stydt ynder; thaget therpaa findes ondt oc mangestedz hul paa. Enu et huss westen i borgegaarden fra then synderhuss oc til kiercken, thagt med thag, som findes brøgers oc bagers rundt³¹ igiemel vnder wdj, som er thou lofft høig, oc er den westerste side muret aff grundt, then enne lofft høig, oc thendt anden lofft muret emellem stenger³², huoraff leiderne³³ oc en partt stengerne er noget bøghfeldige, oc juden i borgegaarden er same huss muret emellem stenger rundt op igiemel; findes oc ondt paa thaget, etc.

Wdj *staldgaarden*. Først en ny staldt østen i gaarden 30 binding³⁴, muret emellem stolpper og thagt medt thagh medt thou skorsteen stuer³⁵ wdj, oc kornlofft offuer. Enu en staldhus sønden i gaarden 14 fag, muret emellem stolper, en part medt thegel, oc en part medt leer slagen. Den 3. staldhuss dernest vesten op til 21 fag, de nederste wege slagen medt leer, de offuerste medt thegel emellem stolper, oc stander 7 stytter synden op til same huss, huelcke thvene staldthusse er meget bøghfeldige bode paa thømmer, thag oc loffte, oc wil medt første bygis aff nye. Den 4. huss i Staldgaarden, som er en feehuss byget aff nye, 16 fag, medt portten igiemel, er slagen med leer emellem stenger oc thagt medt thag, som Peder Munck beretter forgangne aar at haffue ladet opbyge; den 5. huss ij staldgaarden 7 fag, slaget med leer oc thagt medt thag, Peder Munck i lige made beretter nylligen att haffue ladet opsette, oc findes en liden huss widt enden derpaa, at giffue suin oc giess wdj medt hønssessen. Den 6. huss i staldgaarden er ett gamelt huss, brugis til att lige thorff wdj, 7 fag thagt medt thag, och findes flux³⁶ bygfeldige.

Wdj *laaegaarden* først en laa, kallis Riberlaae³⁷, 10 guolle³⁸ oc 2 kuffuer³⁹ wdj, som er thagt med thag och findes same laae jnden wdj at were holden widt magt, aff egethømer byget, vdskuerne⁴⁰ af bull⁴¹ oc leiderne aff fur, oc meget bygfeldige paa wdskuerne oc kuffuerne. Jthem en anden laae⁴², 6 guolle, medt 2 kuffuer, jnden til gamelt ege thømmer, en part sat paa steen oc en part paa leider; wegene slaget med leer, oc findes same laae meget bygfeldig paa then westerside, bode paa thømer oc thag,

¹⁷ Haandbækken.

¹⁸ Flonel.

¹⁹ Vadmels.

²⁰ skiffue, Bord.

²¹ Bænkehwynder.

²² fur, Fyr.

²³ Ambolt.

²⁴ plougtist, Jærnbøjle, som forbinder Bagploven med Forkærren paa en Hjulplov.

²⁵ Evert, et fladbundet enmastet Fartøj. 1610 siges det at være ubrugeligt.

²⁶ Efter kongl. Maj.s Befaling registrerede den kongl. Sekretær Claus Dyre den 24. Maj 1599 Klosterets forseglede Breve, som angik Klosterets og Birkets Gods. En Genpart af Registret (Reversal) blev leveret Peder Munk tilligemed Brevene, som blev henlagt i en stor sort Egekiste.

²⁷ hvad.

²⁸ loft, ¹) Loft, ²) Stokværk.

²⁹ Ved Udgravningen af Sydflojens Grund 1925 afdækkedes de to Kældere i den vestre Ende, tilsammen af 22 Meters Længde.

³⁰ Fruerstuen (med tilstødende Kamre) var sikkert i Klostertiden Dormitorium, Munkenes Sovesal.

³¹ helt.

³² Bindingsværk.

³³ leider, Remstykkerne, som Tagværket hviler paa (Sjælland), og Fodstykkerne, som bærer Bindingsværket (Jylland).

³⁴ Fag.

³⁵ Stuer med Kamin.

³⁶ meget, helt.

³⁷ Lade med Ribber, store til en Stolpe fastgjorte Trækamme, paa hvilke efter Aftærskningen den løse Halm afredtes, saa Langhalmen blev tilbage.

³⁸ Gulve.

³⁹ Kuver, Kover, Halvtag fra Jorden op til Gavlvæggene paa Ladens Ender.

⁴⁰ Udskurer, Udbygninger med Skraatag paa begge Ladens Sider.

⁴¹ (Ege-) Planker.

⁴² "hiølade westen wdj gaarden" (1610).

oc 4 støtter der ynder satte, oc beretter Peder Munck 6 guolle aff same laae for nogen tid siden schal were nedblest. Endnu den 3. huss, en gamel forfalden feehuss, 18 binding, aff gamel egethømer oc furthømer, oc megedt bygfeldige. Den 4. it gamell feehus, stander wid øster ende wid same feehuss. Den 5. huss en ny smidie, 6 fag, slagen med leer och thagt med thag, Peder Munck beretter att haffue lat opsette; den 6., som er 2 gamel jordhusse, meget forfalden medt noget gamelt thag paa. End it gamelt leerslagen huss paa 15 fag, oc stølper paa steen, oc er noget bygfeldige.

Wdj lige mode findes *kiercken* paa wester ende paa thornet fast⁴³ reffnit vden paa, oc thømerwercket jnden wdj thaarnet nogen forrodnit, oc skildt fra huer andre, saa det er meget bygfeldig oc wil hielpis med thett første. Blyen paa *kiercken* findes mangestedz hul paa, saa der kand regne igiemel, oc wil en part medt første aff ny paaligis. Och wdj øster enden wdj koret findes ocssaa muren att were meget bygfeldige oc reffnet, saa det regner jndt wdj coret. Wdj ligemode then synderside af vdsuren⁴⁴ paa same *kiercke* er ocssaa muren reffnet fra huellingen, saa der oc kandt regne nieder. Predicestollen oc alteredt er meget gamel oc vgauffnlig, mens huadt stollene belanger, er dj wel widt magt holden.

Att wij nu wdi dag sligt haffuer siett oc forfaritt, oc effter kong: may :z befalling forskreffne Westerwigh kloster oc lehen till forskreffne Jørgen Lunge leffueret oc offuerandtordet haffuer, som forskreffuet staar. Diss till ydermere windessbiurdt hauffuer wi dette forsiglit, oc woris egen hender her neden vnderschreffuet.

Datum Westerwigh vt supra.

(L. S.)	(L. S.)
Preben Gyllenstjern	Jacob Løcke med
egen hand.	egen handt.

I Oktober samme Aar fik Jørgen Lunge Kongens Tilladelse til at lade samle Klittag paa Thyborøn for dermed at reparere de brøstfældige Tage paa Klosteret, dog skulde han have Indseende med, at der ikke derved skete nogen Skade for Fædriften eller gaves Anledning til Sandflugt. Tillige gav Kongen sit Samtykke til, at han til Bygning paa Kirken maatte sælge nogle Sten fra den forfaldne St. Thøgers Kirke, da Kongen var enig med ham i, at Stenene, som ikke var til nogen Nytte paa det Sted, hvor de nu fandtes, hellere maatte anvendes til dette Brug end blive stjaalne eller bortkomme til ingen Nytte.

Kongen var højlig fortørnet over, at Peder Munk, efter at han saa lang Tid havde haft Vestervig Kloster i Forlening, havde efterladt Bygningerne i saa yderlig slet en Forfatning, og han tog haardt fat paa ham. I Maj 1609 gav han Predbjørn Gyldenstjerne og Lensmanden paa Aalborghus Manderup Parsberg Befaling til snarest at begive sig til Vestervig Kloster, besigte Ladegaarden og gøre Overslag over, hvor meget i Penge Peder Munk kunde tilkomme at betale til Bygningernes Istandsættelse under Hensyn dels til den Tilstand, hvori han havde modtaget Ladegaarden, og den Stand, hvori den nu fandtes, dels til den Tid, han havde haft Klosteret.

Overslaget skulde de tilskikke Peder Munk, som saa ufortøvet skulde betale Overslagssummen til Jørgen Lunge, for at han dermed kunde lade de forfaldne Huse istandsætte, førend de faldt helt ned.

Samtidig fik Peder Munk Brev, at Kongen havde bragt i Erfaring, at Kirken i Vestervig Kloster skulde være saa ganske forfalden og brøstfældig baade paa Tag, Mur og paa andre Maader, at det maatte befrygtes, at en Del af den med Tiden vilde falde helt ned i Grunden, hvis det ikke i Tide blev forekommet. Endvidere var Kongen kommen til Kundskab om, at han i alle de Aar, han havde haft Klosteret i Forlening, havde oppebaaret Kirkens Indkomst til egen Nytte og Fordel, hvilken Indkomst, naar hver Tønde Korn ansattes til 1 Daler, vilde beløbe sig til 1200 Daler, medens han kun havde bygget lidet eller intet paa Kirken, tilmed var det, han havde kostet paa den, sket paa unyttige Steder og mere til Skade end Gavn for Kirken. Kongen befalede ham derfor ved første Lejlighed at tilstille Jørgen Lunge de 1200 Daler, saa de kunde blive anvendte til Kirkens Fornødenhed.

Det ser dog ud til, at største Parten af de 1200 Daler ikke er bleven anvendt til Kirkens Fornødenhed, men er gaaet i Kongens Lomme. Jørgen Lunge naaede i den korte Tid, han var Befalingsmand paa Vestervig Kloster (1608-10)⁴⁵, kun at faa repareret noget paa Taget paa Nordsiden af Kirken, hvortil han brugte en Del af Blyet paa Sydsiden, og faa. opsat ”en ny Prædikestol, med Himmelen dertil, gjort af Vognskud⁴⁶ og udskaaren udi Billeder⁴⁷”. I øvrigt beskrives Kirkens Tilstand, da den blev besigtet 1610 i Anledning af Vestervig Lens Overdragelse til Rigmarsken Sten Maltesen Schested, aldeles som i 1608. Det blev ikke til Alvor med Kirkens Istandsættelse før efter 1614. I dette Aar fik Knud Gyldenstjerne Henriksen, som da var Lensmand paa Klosteret, Kongebrev saalydende:

Christianus 4. Vor Gunst tilforn. Vid, eftersom vi naadigst komme udi Forfaring, hvorledes at Kirken paa vort Kloster Vestervigkloster meget skal være bygfældig, bede vi dig og ville, at du herefter lader Kirkens Indkomst til forskrevne Kirkes Forbedring anvende. Desligeste eftersom vi og forfare, at udi forskrevne Vestervigklosters Mark skal ligge en øde Kirke, hvoraf intet igen er uden Murene, og skal i forskrevne Mur være nogen huggen Sten: bede vi dig og ville, at efterdi vi forskrevne huggen Sten ikke selv agter at bruge, at du dennem os til Bedste det dyreste muligt sælger, der udinden rammendes vor Gavn og Bedste, og hvis du derfor bekommendes vorder, lader gøre os god Rede og Regnskab for. Dermed sker vor Villie. Hafniæ 6 Novembris Anno 1614.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1938, side 68-78)

⁴⁵ 1610 fik han Ørum Len, 1618 efter at være bleven Rigmarsk igen Vestervig Len, men døde Aaret efter.

⁴⁶ ren Egeplanke.

⁴⁷ Prædikestolen er altsaa nogle Aar yngre, end den efter sin Stil karakter er anslaaet til i 1. Udg. af min *Vestervig og Liden Kirstens Grav* (1930).

⁴³ meget, stærkt.

⁴⁴ søndre Sideskib.